

Multigrade Classes Teachers' Lived Experiences in the Organization, Implementation, and Obstacles of the Physical Education Curriculum

[DOI: 10.22070/TLR.2025.19412.1631](https://doi.org/10.22070/TLR.2025.19412.1631)

Seyyed Heshmatollah Mortazavizadeh^{1*}

*1. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)
Email: h.mortazavi@cfu.ac.ir*

Abstract

Aim and introduction: The learning area of physical education and health is one of the eleven learning areas of the national curriculum, which has two main sub-areas: "Health and Health" and "Physical Education, Sports, and Healthy Recreation" and are known as related subjects of one area and have many common goals. This field seeks to establish the complete physical and mental health of students as a divine trust and to apply the correct methods of physical activity, improve physical abilities, and empower people to master their behavior and maintain health [1]. Physical education is one of the dimensions of education and educational activity that is necessary for the development of physical exercises, their effect on the body, and the development of functional and mental morphological characteristics of a person, and it is a subject that is subject to the requirements and rules of the educational process at all stages of education. Is [2]. Although physical education is considered an important subject in the school curriculum, it is largely weakened and viewed as a marginal subject [3].

In rural and remote schools, including multi-grade classes, physical education does not have a place in the school curriculum, and most of the teachers consider this lesson as a way to entertain students and provide them with soccer balls, volleyballs, or ropes to engage them. They will have fun doing repetitive and aimless activities and teach another basic. Multigrade classes consist of two to six grades, and the students are different in age, ability, and educational level, and they are all taught in the same room by the same teacher [4]. These classes are designed to provide the complete course of primary education by increasing the achievement of educational goals in remote and sparsely populated areas that have fewer students, as well as the outskirts of cities and the use of limited resources to develop the teaching-learning process. they become On the one hand, in these classes, a teacher is responsible for managing the school and teaching different grades, and teaches all subjects, and does not have the necessary expertise to teach physical education. In these classes, the lack of time, the lack of professional development of the teacher, and the busy curriculum are considered obstacles to physical education [5].

The description of the state of the physical education lesson in the country's schools shows that in all the research, many problems and deficiencies have been stated for the implementation of the physical education lesson, and according to the author, even the subsequent research inside and outside the country have generally addressed the state of the physical education lesson in single-grade classes. Until the writing of this research, no systematic and published study has been found regarding the state of physical education lessons in multi-grade classes. Thus, the present project aims to analyze the lived experiences of teachers of multi-grade courses on the organization, implementation, and obstacles of physical education curriculum in multi-grade classes. The basic research questions are: 1. How is the organization and implementation of the physical education curriculum

Received on: 24/06/2024

Revised on: 15/11/2024

Accepted on: 04/01/2025

Research
Article

Vol. 22, No. 2, Serial 42

Autumn & Winter

2025-26

pp: 59-74

Received on: 24/06/2024

Revised on: 15/11/2024

Accepted on: 04/01/2025

**Research
Article**

Vol. 22, No. 2, Serial 42

Autumn & Winter

2025-26

pp: 59-74

in multi-grade classes? 2. What are the obstacles to physical education in multi-grade classes according to teachers?

Methodology: This research was conducted with a qualitative approach and using the descriptive phenomenological method and targeted sampling until reaching theoretical saturation. The data of the current research were collected through in-depth interviews in a direct and semi-structured manner, and the data analysis was done using a descriptive method based on the Colaizzi approach.

Finding: After analyzing the data, the lived experiences of teachers of multi-grade classes of physical education were placed in three main categories and 25 subcategories. The first category; The organization of the physical education curriculum in seven subcategories including "Exchange of experience", "Collection of hours of physical education", "Having each session in two hours", "Morning exercise", "Dissemination of strengthening sports program", "Local assistance" and "Extra sports program". The second category of implementing the physical education curriculum covers seven sub-categories, including "Performance of native and local games", "Imitation and demonstration method", "Co-grade assistant", "Different grade assistant", "Integrated physical education", "Dissemination of individual games". And group" and "promoting intra-class games". The third category of obstacles to physical education includes 11 sub-categories including "abandonment of physical education", "suspension of physical education for girls", "marginalization of physical education", "difference in students' tastes", "rope play for girls only", "exclusiveness of physical education for boys to football", " Cultural sensitivity of parents", "Lack of time", "Students' age and gender heterogeneity", "Students' lack of sleep" and "Teachers' lack of knowledge".

Discussion and Conclusions: The purpose of this research was to analyze the lived experiences of teachers of multi-grade classes on the organization, implementation, and obstacles of the physical education curriculum. The results showed that teachers' experiences of teaching physical education in multigrade classes can be summarized in three main categories and 25 subcategories. The first category; covers eight subcategories that are mentioned in the findings section. In this regard, past researchers have paid attention to the sharing of narratives from teachers' lived experiences in educational programs [6]. Most multi-grade classes have a small population and the number of students in each grade is one, two, and three, and some are a little more than three, which makes the organization of physical education classes face many challenges [7]; Because the larger the number of students, the easier it is to group them. A larger number of students is effective in the sports lesson and requires more and more diverse activities [8] and makes the organization of the lesson easier; Because the skillful organization of the class and the wise design of the lesson guarantee the purposeful teaching of each course and its usefulness [9]. The second category is the implementation of the physical education curriculum. The sensitivity and importance of the implementation stage in the curriculum is because all plans and programs succeed in creating desirable changes if they are successfully implemented in the implementation stage [10]. The third category is the obstacles to physical education.

According to the findings of this research, due to the lack of time, the variety of subjects and grades, and other challenges, the teachers of multi-grade classes do not have the opportunity to teach the physical education lesson independently in the weekly program of all grades; Therefore, it is suggested to provide futsal, volleyball and other necessary spaces and facilities in the central villages, each of which is located in the center of several villages, and to plan in such a way that the teachers of each village can use these spaces and facilities for teaching physical education.

Keywords: Physical education education, Multi-grade classes, Rural classes, Physical education curriculum obstacles.

تجارب زیسته معلمان کلاس های چندپایه از سازماندهی، اجرا و موانع برنامه درسی تربیت بدنی

[DOI: 10.22070/TLR.2025.19412.1631](https://doi.org/10.22070/TLR.2025.19412.1631)

سیدحشمت الله مرتضوی زاده^{*۱}

۱. استادیار، گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
Email: h.mortazavi@cfu.ac.ir

چکیده

مقدمه: تربیت بدنی یکی از قدیمی ترین درس هایی است که در برنامه درسی همه دوره های تحصیلی وجود دارد و فرصت مناسبی برای رشد جسمانی، شناختی و عاطفی دانش آموزان فراهم می آورد. پژوهش حاضر با هدف تحلیل تجارب زیسته معلمان کلاس های چندپایه از سازماندهی، اجرا و موانع برنامه درسی تربیت بدنی بود.

روش: رویکرد پژوهش حاضر کیفی از نوع پدیدارشناسی و به روش توصیفی است. مشارکت کنندگان در تحقیق را معلمان کلاس های چندپایه دوره ابتدایی استان قم در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ تشکیل می دهند. ابزار گردآوری داده ها مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۲۲ نفر از معلمان کلاس های چندپایه دوره ابتدایی استان قم بود که با روش نمونه گیری هدفمند و به کارگیری معیار اشباع نظری انجام شد. داده ها به روش توصیفی مبتنی بر رویکرد کلایزی انجام گرفت.

یافته ها: براساس یافته ها تجربه معلمان کلاس های چندپایه از آموزش تربیت بدنی در سه مقوله اصلی شامل سازماندهی برنامه درسی تربیت بدنی، اجرای برنامه درسی تربیت بدنی و موانع آموزش تربیت بدنی و ۲۵ مقوله فرعی مشخص شد. نتایج: ترویج بازی های بومی و محلی، استفاده از روش تقلید و نمایش، به کارگیری معلمان هم پایه و معلمان ناهم پایه، اجرای تربیت بدنی تلفیقی، اشاعه بازی های فردی و گروهی، ترویج بازی های درون کلاسی و ایجاد فضاهای ورزشی روستای مرکزی از پیشنهاد های این پژوهش است.
واژگان کلیدی: آموزش تربیت بدنی، کلاس های چندپایه، کلاس های روستایی، موانع برنامه درسی تربیت بدنی.

نشریه علمی
پژوهش های
آموزش و یادگیری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۰۸
تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۳/۰۸/۱۱
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۶

مقاله پژوهشی

Journal of
Training & Learning
Researches
Vol. 22, No. 2, Serial 42
Autumn & Winter
2025-26

دوره ۲۲، شماره ۲، پیاپی ۴۲
پاییز و زمستان ۱۴۰۴
صص: ۷۴-۵۹

مقدمه

فرهنگی، آموزشی و اقتصادی ابزاری ضروری برای رشد و پرورش انسان‌هایی سالم و توانمند جهت دستیابی به ابعاد از حیات طیبه است [۴].

همچنین یکی از درس‌های اصلی در بسیاری از کشورها بوده، مرتباً برنامه‌های درسی آن بازننگری و اصلاح می‌شود [۵] و مانند سایر مواد درسی با رعایت چارچوب قانونی فعلی در مدارس به صورت اجباری آموزش داده می‌شود [۶]. به همین جهت توجه به اهمیت درس تربیت بدنی در پیشبرد اهداف جامعه سبب می‌شود تا به صورت جدی دنبال شود [۷]؛ برای مثال در استرالیا تربیت بدنی برنامه آموزشی‌ای ضروری است که توسعه مهارت‌ها، دانش و نگرش‌های لازم برای سلامتی مادام‌العمر^۵ و تندرستی در مرکز آن قرار دارد. این بخشی از حوزه یادگیری ضروری به نام سلامت و تربیت بدنی است که همه دانش‌آموزان استرالیایی در سنین اجباری تحصیل در آن ملزم به گذراندن درس تربیت بدنی هستند. با توجه به دستورالعمل برنامه درسی ملی^۶ دوره اول آموزش اهداف توسعه شایستگی‌ها و پیامدهای یادگیری خاص تربیت بدنی در مدرسه‌های ابتدایی ایتالیا به چهار حوزه تقسیم می‌شود: ۱. بدن و رابطه آن با مکان و زمان؛ ۲. زبان بدن به سان کد ارتباطی بیانی؛ ۳. بازی، ورزش، قوانین و بازی جوانمردانه؛ ۴. سلامت و تندرستی، پیشگیری و ایمنی مرتبط است [۸]. تربیت بدنی بخش اساسی برنامه درسی^۸ مدرسه بوده است [۹] و تمرکز بر آموزش این درس در مقطع ابتدایی در حال افزایش است [۹]؛ زیرا سن دبستان مساعدترین دوره برای تأثیرگذاری هدفمند بر رشد جسمی و تحرک کودکان است [۱۰]. تربیت بدنی یکی از مواد درسی دوره ابتدایی است و مشمول دوره آموزشی اجباری است [۹].

مسئله مهم‌ترین عامل در آموزش تربیت بدنی

حوزه یادگیری تربیت بدنی^۱ و سلامت یکی از یازده حوزه یادگیری برنامه درسی ملی است که دو زیرحوزه اصلی «سلامت و بهداشت» و «تربیت بدنی، ورزش و تفریحات سالم» دارد و همچون موضوع‌های همبسته یک حوزه شناخته شده‌اند و اهداف مشترک بسیاری دارند. این حوزه به دنبال برقراری سلامت کامل جسمی و روانی دانش‌آموزان همچون امانت الهی و به کارگیری روش‌های درست انجام فعالیت جسمانی، ارتقای توانایی‌های بدنی و توانمندسازی افراد در تسلط بر رفتار خود و حفظ سلامت است [۱]. امروزه یکی از وظایف مهم مؤسسه‌های آموزشی^۲ این است که به دانش‌آموزان آموزش دهند رشد جسمی سالم داشته باشند و سلامتی خود را حفظ کنند [۲]. با پیشرفت علم درک فرد از اثرهای مثبت فعالیت بدنی نه تنها بر سلامت جسمی، بلکه بر سلامت روان نیز گسترش یافته است؛ زیرا آمادگی جسمانی خوب به پیشگیری بسیاری از بیماری‌ها کمک می‌کند و وسیله‌ای برای رشد شخصیت است و موجب توسعه تمرکز، ادراک، تفکر و خودکنترلی^۳ در فرد می‌شود. فعالیت بدنی به فرد امکان می‌دهد از فشار بیش‌ازحد بدن به دلیل کار مداوم در مدرسه، دانشگاه یا محل کار خودداری کند [۳].

از این رو تربیت بدنی یکی از ابعاد تربیت و فعالیت آموزشی است که برای توسعه تمرین‌های بدنی و تأثیر آن‌ها بر بدن و توسعه ویژگی‌های ریخت‌شناسی^۴ عملکردی و ذهنی هر فرد ضروری است و موضوعی است که در تمام مراحل آموزش تابع الزام‌ها و قوانین فرایند آموزشی است [۳]. برنامه درسی تربیت بدنی همسو با سایر درس‌ها برنامه درسی ملی همچون بخش جدایی‌ناپذیر از نظام تعلیم و تربیت رسمی است که به شیوه‌های مختلف در دستیابی به اهداف آن نقش دارد و همچون عاملی اساسی و مؤثر در توسعه فردی، اجتماعی،

5. lifelong health
6. National Guidelines for the curriculum
7. fair play
8. curriculum

1. Physical education
2. educational institutions
3. self-control
4. morphological

همچنین حاشیه شهرها و با استفاده از منابع محدود برای توسعه فرایند یاددهی یادگیری تشکیل می‌شوند. از یک طرف در این کلاس‌ها یک معلم مسئولیت مدیریت مدرسه و تدریس پایه‌های مختلف را بر عهده دارد و به آموزش همه درس‌ها می‌پردازد و تخصص لازم برای آموزش تربیت‌بدنی را ندارد؛ زیرا در این کلاس‌ها کمبود وقت، حرفه‌ای نبودن معلم و برنامه درسی شلوغ از موانع آموزش تربیت‌بدنی محسوب می‌شوند [۱۷].

از طرف دیگر معلم با روش‌های تدریس این ماده درسی آشنایی ندارد؛ بنابراین با توجه به آنچه گفته شد و این که آموزش تربیت‌بدنی بر رشد و تکامل جسمی دانش‌آموزان و توانایی‌های حرکتی و عملکردی آنان تأثیر می‌گذارد، انتخاب روش تدریس مشکلی واقعی است. اینکه معلم از کدام روش تدریس استفاده کند، به وظایف خاص در کلاس، خصوصیات و ویژگی‌های محتوای آموزشی، سطح توانایی‌ها و آمادگی دانش‌آموزان، توانایی‌های حرکتی و شرایط بیرونی آن‌ها بستگی دارد. تجربه نشان می‌دهد که همه روش‌ها به هم مرتبط هستند، اغلب مکمل هم هستند و گاهی به جای یکدیگر استفاده می‌شوند. از آنجایی که تربیت‌بدنی در جایگاه حوزه آموزشی ویژگی‌های خاص خود را دارد، بنابراین نیاز به روش‌های خاصی در کار آموزشی^۵ با دانش‌آموزان دبستانی وجود دارد [۱۱].

پژوهش‌های زیادی به بررسی وضعیت درس تربیت‌بدنی کلاس‌های تک‌پایه (عادی) از جنبه‌های مختلفی چون کمبود نیروی متخصص، فضا، امکانات، تجهیزات، درک دانش‌آموزان، جایگاه درس تربیت‌بدنی در میان سایر درس‌ها و نگرش دانش‌آموزان، والدین و مسئولان نسبت به این درس پرداخته و وضعیت آن را مطلوب ندانسته‌اند [۱۸]. مهم‌ترین موانع و مشکلات برنامه‌های تربیت‌بدنی مؤلفه‌های برنامه‌ریزی، مؤلفه‌های سازماندهی (میزان توجه به سازماندهی و تقسیم کار براساس شرح وظایف و میزان توجه به توانایی تخصصی معلمان ورزش در واگذاری مسئولیت‌ها و

توانایی‌ها و ویژگی‌های انسان‌شناختی^۱ و توانایی‌های حرکتی است^۲ و پژوهش‌های علمی اخیر نشان می‌دهد که تمرین‌های بدنی^۳ ابزاری مؤثر است که تأثیر مثبتی بر رشد مهارت‌های حرکتی دانش‌آموزان ۴ تا ۱۰ سال دارد [۱۱]. از آنجاکه سن دبستان مساعدترین دوره برای تأثیرگذاری هدفمند بر رشد جسمی و تحرک کودکان است [۱۲]، بهبود کمی و کیفی درس تربیت‌بدنی در مدارس و مدیریت مطلوب آن می‌تواند پشتوانه ورزش کشور را غنی‌تر نموده، استحکام بیش‌تری ببخشد؛ اما جایگاه آن در مدارس تا حد زیادی ضعیف است و همچون موضوعی حاشیه‌ای به آن نگرسته می‌شود [۱۳].

همچنین ورزش در مدارس به صورت یکپارچه در تمامی مناطق و محیط‌ها مورد توجه نبوده است و این مسئله به بروز مشکل‌های عمده‌ای در برخی محیط‌ها در این خصوص انجامیده است [۱۴]. گرچه تربیت‌بدنی درسی مهم در برنامه درسی مدرسه به شمار می‌رود، تا حد زیادی تضعیف شده، همچون درسی حاشیه‌ای به آن نگاه می‌شود [۱۵].

در مدارس روستایی و دورافتاده از جمله کلاس‌های چندپایه^۴ درس تربیت‌بدنی در برنامه درسی مدرسه جایگاهی ندارد و اغلب معلمان این درس را زنگ تفریح دانش‌آموزان در نظر می‌گیرند و برای سرگرم کردن آن‌ها توپ فوتبال یا والیبال یا طناب در اختیارشان قرار می‌دهند تا با انجام فعالیت‌های تکراری و بی‌هدف سرگرم شوند و خود به تدریس پایه‌ای دیگر می‌پردازند. کلاس‌های چندپایه کلاس‌هایی است که از دو تا شش پایه تشکیل شده است و دانش‌آموزان از نظر سن، توانایی و همچنین پایه تحصیلی متفاوت‌اند و همه را در یک اتاق یک معلم آموزش می‌دهد [۱۶]. این کلاس‌ها برای فراهم کردن دوره کامل آموزش ابتدایی با افزایش میزان دستیابی به هدف‌های آموزشی در مناطق دورافتاده و کم‌جمعیت که تعداد دانش‌آموزان کمتری دارند و

1. anthropological
2. motor abilities
3. physical exercise
4. multigrade classes

5. educational work

می‌سازد، بلکه شیوه‌های سازماندهی و چگونگی اجرای آن و همچنین موانع برنامه درسی تربیت‌بدنی در این کلاس‌ها واکاوی شده است و از این رهگذر پس از تحلیل تجارب زیسته معلمان نتایج به‌دست‌آمده در اختیار معلمان، جامعه پژوهشی، مدیران و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش قرار داده می‌شود. لازم است موانع برنامه درسی برطرف گردد و معلمان روش‌های به‌دست آمده را به کار بگیرند و انتظار می‌رود نتیجه اجرای آن برای مدیران و سیاست‌گذاران آموزش و پرورش بتواند تغییرهای مثبتی در کیفیت آموزش درس تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه ایجاد کند. بدین ترتیب هدف پروژه حاضر تحلیل تجارب زیسته معلمان کلاس‌های چندپایه از سازماندهی، اجرا و موانع برنامه درسی تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه است. پرسش‌های اساسی پژوهش عبارت‌اند از:

۱. سازماندهی و اجرای برنامه درسی تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه چگونه است؟
۲. موانع آموزش تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه از نظر معلمان کدام‌اند؟

روش‌شناسی

این پژوهش با رویکرد کیفی و با استفاده از روش پدیدارشناسی توصیفی انجام گرفته است. از زمینه‌های مناسب برای کاربرد روش پدیدارشناسی پاسخ به این سؤال است که آیا نیاز به روشن‌سازی بیشتر پدیده‌های خاص دارد [۲۲]؟ جامعه آماری شامل کلیه معلمان کلاس‌های چندپایه دوره ابتدایی استان قم در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بوده‌اند. نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافته است و در نهایت نمونه پژوهش شامل ۲۲ نفر معلم ابتدایی بود. مشارکت کنندگان به‌شیوه هدفمند انتخاب شدند و در انتخاب آن‌ها چند ملاک مد نظر قرار داشت؛ از جمله داشتن سابقه تدریس بیش از دو سال در کلاس‌های چندپایه و اینکه اکنون به آموزش دانش‌آموزان بیش از دو پایه مشغول باشند (جدول ۱).

پیشنهادهای اجرایی)، مؤلفه‌های بودجه، وسایل، امکانات و تأسیسات ورزشی، مؤلفه اجرایی (میزان پیگیری بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مصوب، میزان توجه به نحوه ارزشیابی برنامه‌ها و میزان ارائه بازخورد مناسب در خصوص برنامه‌ها)، مؤلفه اخلاقی (میزان توجه به اهداف معنوی و آموزه‌های اخلاقی در برنامه‌های تربیت‌بدنی) و مؤلفه آموزشی (میزان توجه به اهداف آموزشی، میزان استقبال معلمان از برگزاری برنامه‌ها و میزان توجه به دانش و تخصص معلمان تربیت‌بدنی) است [۱۹].

گیاتو^۱ و همکاران [۲۰] در پژوهشی با عنوان «بررسی چالش‌های پیش روی مدیران در پیاده‌سازی تربیت‌بدنی در مدارس متوسطه دولتی» به این نتیجه رسیده است که زمان کافی برای تربیت‌بدنی وجود ندارد و هیچ امکاناتی هم در مدرسه برای تربیت‌بدنی وجود ندارد. لو و دلیسیو^۲ [۲۱] در پژوهش خود نتیجه‌گیری کردند که آماده‌سازی ناکافی و نامناسب معلمان را مانعی عمده برای توسعه و اجرای کیفیت برنامه‌های تربیت‌بدنی می‌دانند.

توصیف وضعیت درس تربیت‌بدنی در مدارس کشور نشان می‌دهد که در همه پژوهش‌ها مشکلات و کمبودهای زیادی برای اجرای درس تربیت‌بدنی بیان شده است و به‌زعم نگارنده حتی پژوهش‌های بعد از آن در داخل و خارج از کشور عموماً به وضعیت درس تربیت‌بدنی در کلاس‌های تک‌پایه پرداخته‌اند و تا زمان نگارش این پژوهش در خصوص وضعیت درس تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه مطالعه روشمند و منتشرشده‌ای پیدا نشده است. از آنجاکه معلم مهم‌ترین عنصر نظام آموزشی در فرایند یاددهی‌یادگیری و معمار اصلی نظام آموزشی است و همچون عامل اصلی در فرایند تدریس تربیت‌بدنی نقش برجسته‌ای دارد، از این رو شناسایی و فهم تجارب معلمان در زمینه سازماندهی، اجرا و موانع برنامه درسی تربیت‌بدنی نه تنها وضعیت موجود این ماده درسی را در کلاس‌های چندپایه روشن

1. Gathu
2. Lu & Delisio

جدول ۱: ویژگی جمعیت‌شناسی

مشارکت‌کننده	رشته تحصیلی	مدرک تحصیلی	سابقه تدریس	مشارکت‌کننده	رشته تحصیلی	مدرک تحصیلی	سابقه تدریس
۱	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۸	۱۲	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۸
۲	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۶	۱۳	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۱۳
۳	آموزش ابتدایی	علوم قرآنی	۱۰	۱۴	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۳
۴	آموزش ابتدایی	علوم قرآنی	۱۸	۱۵	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۱۱
۵	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۴	۱۶	الهیات	کارشناسی	۸
۶	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۵	۱۷	روان‌شناسی	کارشناسی	۹
۷	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۳	۱۸	روان‌شناسی	کارشناسی	۱۹
۸	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۱۵	۱۹	علوم قرآنی	کارشناسی	۲۲
۹	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۴	۲۰	روان‌شناسی	کارشناسی	۲۸
۱۰	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۸	۲۱	روان‌شناسی	کارشناسی	۱۵
۱۱	آموزش ابتدایی	کارشناسی	۲۶	۲۲	الهیات	کارشناسی	۲۵

وتحلیل داده‌ها برای کشف ساختارهای اساسی پدیده‌هاست که تا حد زیادی تحت تأثیر پدیدارشناسی توصیفی هوسرل^۲ قرار گرفته است [۲۳]. این روش شامل هفت مرحله به شرح زیر است:

۱. خواندن و بازخوانی متن؛ ۲. استخراج عبارات مهم؛ ۳. مفهوم بخشی به جمله‌های مهم؛ ۴. تجمیع مفاهیم فرمول‌بندی شده در خوشه‌های خاص؛ ۵. توسعه توصیفی جامع از ساختار یا ماهیت اساسی پدیده؛ ۶. شرح ساختار بنیادی؛ ۷. اعتبارسنجی یافته‌های مطالعه از طریق بازخورد شرکت‌کنندگان. به منظور تأیید روایی از بررسی توسط مشارکت‌کنندگان استفاده شد که در آن پژوهشگر مصاحبه‌ها و خلاصه‌ای از یافته‌های خود را در اختیار شرکت‌کنندگان قرار داده، از آن‌ها پرسید: «آیا یافته‌ها منعکس‌کننده دقیق تجارب شما هستند یا خیر» [۲۴] و آن‌ها نظرهای خود را درباره هماهنگی یافته‌ها با تجارب خود به محقق ابراز کردند. پژوهشگر با حفظ مستندات در تمام مراحل پژوهش تأییدپذیری این پژوهش را تضمین کرده است. تماس درازمدت با داده‌ها و همچنین کسب نظرهای دیگران در این زمینه از دیگر عوامل تضمین‌کننده تأییدپذیری بودند. برای تعیین

داده‌های پژوهش حاضر از طریق مصاحبه عمیق به صورت مستقیم و به شکل نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شدند. پس از آنکه پروتکل مصاحبه تهیه شد، آن‌ها را در اختیار دو تن از استادان متخصص تربیت‌بدنی دادیم که اصلاح و تأیید کردند. پس از شناسایی افراد موردنظر با تماس تلفنی توضیحات لازم داده شد. زمان و مکان مصاحبه با هماهنگی مشارکت‌کنندگان مشخص شد. مصاحبه‌ها با سؤال‌های وسیع و کلی درباره چگونگی سازماندهی و اجرا و موانع برنامه درسی تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه شروع شد و در ادامه سؤال‌های اکتشافی برای تشویق و دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر پرسیده شد. مصاحبه‌ها در مدت ۲۵ تا ۴۵ دقیقه و در یک یا دو جلسه انجام شد. همه مصاحبه‌ها به صورت دستی یادداشت‌برداری شد. پس از انجام مصاحبه پژوهشگر چندین بار آن‌ها را مطالعه کرد و سپس متن مصاحبه تایپ و آماده شد. تعداد مصاحبه‌ها تا آنجا پیش رفت که پژوهشگر در زمینه داده‌های به دست آمده به اشباع رسید و پس از آن به اطلاعات محقق اضافه نشد. تحلیل داده‌ها به روش توصیفی مبتنی بر رویکرد کلایزی^۱ انجام گرفت. کلایزی روشی هفت‌مرحله‌ای برای تجزیه

2. Husserl's descriptive phenomenology

1. Colaizzi

پایایی و پیشگیری از اشتباه‌های آشکار هنگام پیاده کردن داده‌ها نوشته‌ها چندین بار بررسی شدند [۲۴].

یافته‌ها

در این پژوهش سؤال‌های مصاحبه طوری طراحی شدند که تأکید بر تجارب زیسته مشارکت‌کنندگان بود. پس از پایان هر مصاحبه بلافاصله پیاده‌سازی متن و تحلیل آن‌ها آغاز شد. پس از تحلیل داده‌ها تجارب زیسته معلمان کلاس‌های چندپایه از آموزش تربیت‌بدنی در سه مقوله اصلی و ۲۵ مقوله فرعی قرار گرفت.

مقوله اول سازماندهی برنامه درسی تربیت‌بدنی در هفت زیرمقوله شامل «تبادل تجربه»، «تجمیع ساعات تربیت‌بدنی»، «دو نیمه کردن هر جلسه»، «ورزش صبحگاهی»، «اشاعه برنامه ورزشی تقویتی»، «یاریگری محلی» و «فوق برنامه ورزشی» است.

مقوله دوم اجرای برنامه درسی تربیت‌بدنی ناظر بر هفت مقوله فرعی شامل «اجرای بازی‌های بومی و محلی»، «روش تقلید و نمایش»، «معلمیار همپایه»، «معلمیار ناهمپایه»، «تربیت‌بدنی تلفیقی»، «اشاعه بازی‌های فردی و گروهی» و «ترویج بازی‌های درون کلاسی» است.

مقوله سوم موانع آموزش تربیت‌بدنی دربرگیرنده ۱۱ زیرمقوله شامل «مهجور ماندن تربیت‌بدنی»، «تعلیق آموزش تربیت‌بدنی دختران»، «به حاشیه بردن تربیت‌بدنی»، «اختلاف سلیقه دانش‌آموزان»، «طناب‌بازی صرف دختران»، «انحصار تربیت‌بدنی پسران به فوتبال»، «حساسیت فرهنگی والدین»، «کمبود وقت»، «ناهمگونی سنی و جنسی دانش‌آموزان»، «بی‌خوابی و بی‌رمقی دانش‌آموزان» و «دانش‌اندک معلمان» است.

تجارب زیسته معلمان کلاس‌های چندپایه

هر کدام از معلمان تجربه‌های خاصی در زمینه آموزش تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه داشتند که با به اشتراک گذاشتن آن‌ها در سه مقوله اصلی شامل

سازماندهی برنامه درسی تربیت‌بدنی، اجرای برنامه درسی تربیت‌بدنی و موانع آموزش تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه قرار گرفتند.

مقوله اول سازمان‌دهی برنامه درسی تربیت‌بدنی: روش‌های زیر حاصل تجارب معلمان کلاس‌های چندپایه در تدریس درس تربیت‌بدنی است که در هفت مقوله فرعی قرار گرفت.

۱. تبادل تجربه: سهیم شدن معلمان در تجربه زیسته یکدیگر فرصتی مغتنم برای بازاندیشی درباره تدریس، مدیریت کلاس مؤثر و موفقیت در فرایند یاددهی یادگیری فراهم می‌کند.

مصاحبه‌شونده (۴): «اولین هفته تربیت‌بدنی را در برنامه هفتگی قرار ندادم و اجازه ندادم بچه‌ها بازی کنند. از من پرسیدند: مگر ما ورزش نداریم؟ گفتم: درس‌های مهم دیگری هستند که نمی‌رسم تدریس کنم. بچه‌ها به والدین خود گفته بودند که ما ورزش نداریم. آخر هفته رفتم شهر و با برخی از همکاران درباره آموزش در کلاس‌های چندپایه گفت‌وگو کردیم. دوستم که تجربه زیادی در این زمینه داشت، گفت: بچه‌ها ورزش را دوست دارند. از آن روز به بعد تربیت‌بدنی را به صورت محدود در برنامه هفتگی قرار دادم و اجازه دادم بچه‌ها بازی کنند.»

۲. تجمیع ساعات‌های تربیت‌بدنی: معلم می‌تواند ساعات‌های درس تربیت‌بدنی همه پایه‌ها را در جلسه‌ای مشترک قرار دهد تا دانش‌آموزان بتوانند متناسب با جنسیت، علایق و توانایی‌های خود به فعالیت‌های ورزشی گروهی بپردازند.

مصاحبه‌شونده (۷): «امسال جمعاً ۱۲ دانش‌آموز در شش پایه داشتم. در پایه‌های اول، دوم و سوم ۴ دختر و ۳ پسر بودند؛ اما در پایه‌های چهارم تا ششم ۵ نفر، ۳ پسر و ۲ دختر بودند. چون تعداد دانش‌آموزان هر پایه برای بازی‌های گروهی مناسب نبود، در برنامه هفتگی ساعت تربیت‌بدنی همه پایه‌ها را در یک جلسه می‌گذاشتم. این کار باعث شد پسران با هم و دختران هم با هم بازی کنند. خودم بر کار آن‌ها نظارت می‌کردم.»

می‌توان همچون تقویت‌کننده برای فعالیت‌هایی که کمتر به آن‌ها می‌پردازند، استفاده کرد [۲۵].

مصاحبه‌شونده (۱۰): «قبل از تدریس موضوع درسی‌ای مشکل به دانش‌آموزان می‌گفتم اگر هنگام تدریس گوش دهید، در فعالیت‌های کلاسی شرکت فعالی داشته باشید و درس را خوب یاد بگیرید، بلافاصله می‌توانید در حیاط مدرسه به فعالیت دلخواه خود بپردازید و بازی کنید. این کار سبب شد تا با اشتیاق زیاد همه حواس خود را جمع کنند و به تدریس من گوش دهند. وقتی هم از آن‌ها سؤال می‌پرسیدم، مثل بلبل جواب می‌دادند. کلاس که تمام می‌شد به حیاط می‌رفتند و بازی می‌کردند.»

۶. یاریگری محلی: جامعه محلی حوزه‌های جغرافیایی مشخصی دارد که شامل اعضای خانواده و سایر افراد می‌شود. گاهی معلم می‌تواند با اتخاذ تدابیری مناسب و کسب مجوز از افراد تحصیل‌کرده، روحانی مقیم، دهیار و... جهت آموزش و نظارت بر فعالیت‌های دانش‌آموزانی که در محور تدریس معلم نیستند، استفاده کند.

مصاحبه‌شونده (۲۱): «از افراد جامعه محلی مانند بهیار، روحانی مقیم و تحصیل‌کرده‌های روستا جهت نظارت یا آموزش به دانش‌آموزان استفاده می‌کنم. برادر یکی از دانش‌آموزان در والیبال مهارت دارد. وقتی به روستا می‌آید، از او دعوت می‌کنم می‌آید مدرسه و به دانش‌آموزانی که در محور تدریس نیستند، والیبال آموزش دهد و با بچه‌ها بازی می‌کند. من هم با خیال راحت به آموزش پایه دیگر اقدام می‌کنم.»

۷. فوق‌برنامه ورزشی: برنامه‌دستی فوق‌برنامه ماهیت داوطلبانه دارد و پاسخ‌گوی علایق و رغبت‌های دانش‌آموزان است [۲۶].

مصاحبه‌شونده (۱۱): «چون چهار پایه دارم و نمی‌رسم به همه پایه‌ها آموزش دهم، تربیت‌بدنی عملاً از برنامه کلاسی من خارج می‌شود. به همین دلیل ابتدای سال با هماهنگی آموزش و پرورش و رضایت والدین در هفته دو تا بعدازظهر بچه‌ها می‌آیند مدرسه و با هم بازی

۳. دونیمه کردن هر جلسه: معلمان به تأثیر ورزش در یادگیری درس‌های دیگر تأکید داشتند. گرچه ۲۵ دقیقه برای ورزش زمان کمی است؛ اما همین زمان کم می‌تواند انگیزه دانش‌آموزان را برای یادگیری سایر درس‌ها فراهم کند.

مصاحبه‌شونده (۵): «پایه‌های اول (دو پسر و یک دختر)، سوم (یک دختر و یک پسر)، چهارم (سه دختر و یک پسر) و پنجم (دو دختر) را تدریس می‌کنم. چون بچه‌ها ورزش را دوست دارند و تعداد آن‌ها برای بازی گروهی مناسب نیست، هر جلسه تدریس را به دو جلسه ۲۵ دقیقه‌ای تقسیم کردم و در هفته به جای دو جلسه چهار جلسه ورزش دارند. دختران چهارم و پنجم با هم ورزش می‌کنند و دختران اول و دوم هم با هم. پسران اول و دوم و چهارم هم با هم ورزش می‌کنند. هر چند زمان کم است، اما با هم بودن و چهار بار ورزش کردن برایشان لذت‌بخش است.»

۴. ورزش صبحگاهی: معلمان اذعان داشتند که به دلیل نزدیکی مدرسه تا خانه و بیداری زود هنگام والدین جهت انجام کارهای کشاورزی و دامداری دانش‌آموزان هم زود از خواب بیدار می‌شوند و چاره‌ای جز رفتن به مدرسه ندارند و اغلب آن‌ها زودتر از موعد مقرر در مدرسه حاضر می‌شوند.

مصاحبه‌شونده (۶): «چون بچه‌ها حداقل ۳۰ تا ۴۵ دقیقه زودتر از من به مدرسه می‌آیند و ۳۰ دقیقه هم صبحگاهی دارند، من هم سعی می‌کنم زودتر به مدرسه بیایم و حدود یک ساعت همه با هم نرمش و ورزش می‌کنیم و در برنامه‌دستی تربیت‌بدنی را حذف کردم. این کار سبب شد فرصت بیشتری جهت تدریس سایر درس‌ها پیداکنم. آن روز بچه‌ها خیلی شاد هستند و خواب از سرشان هم می‌پرد؛ البته هر روز نمی‌توانم زودتر به مدرسه بیایم؛ چون از شهر می‌آیم و گاهی دیر هم به مدرسه می‌رسم؛ ولی بچه‌ها یاد گرفته‌اند چگونه ورزش کنند.»

۵. اشاعه برنامه ورزشی تقویتی: طبق اصل پریماک از فعالیت‌هایی که کودکان دوست دارند انجام دهند،

۳. معلمیار هم‌پایه: زمانی که معلم در حال تدریس به یک پایه است، پایه‌های دیگر در محور تدریس معلم نیستند؛ بنابراین یکی از دانش‌آموزان را انتخاب می‌کند تا به دانش‌آموزان دیگر آموزش دهد یا بر کار آن‌ها نظارت کند. به این دانش‌آموز معلمیار گفته می‌شود [۲۸]. به‌طور کلی دو نوع معلمیار در کلاس‌های چندپایه وجود دارد: معلمیار هم‌پایه و معلمیار ناهم‌پایه. منظور از هم‌پایه این است که دانش‌آموزان یک پایه به تشخیص معلم به دانش‌آموزان دیگر در همان پایه آموزش دهند [۱۶].

مصاحبه‌شونده (۹): «من سه پایه دارم. در پایه سوم ۵ دانش‌آموز پسر، در پایه چهارم ۶ دانش‌آموز دختر و ۴ دانش‌آموز پسر و در پایه پنجم هم ۴ دانش‌آموز دختر دارم. در هر پایه یکی از دانش‌آموزان را در جایگاه معلمیار انتخاب می‌کنم و فعالیت یا نوع ورزش یا بازی را برای او مختصر شرح می‌دهم. از او می‌خواهم که به دانش‌آموزان هم‌پایه خود آموزش دهد و بر بازی آن‌ها نظارت کند و مواظب باشد بی‌نظمی اتفاق نیفتد».

۴. معلمیار ناهم‌پایه: یعنی دانش‌آموزان توانا تر در پایه‌های بالاتر به دانش‌آموزان پایه‌های پایین‌تر که در برخی از درس‌ها از جمله تربیت‌بدنی نیاز به کمک بیشتری دارند، آموزش می‌دهند [۱۶].

مصاحبه‌شونده (۳): «وقتی تعداد دانش‌آموزان هر پایه برای بازی‌های گروهی مناسب نباشد، از دانش‌آموزان پایه‌های نزدیک به هم می‌خواهم تا با هم بازی کنند؛ اما سعی می‌کنم دانش‌آموزان دور اول با هم و دور دوم هم با هم بازی کنند؛ برای مثال سال گذشته که پنج پایه داشتم، دانش‌آموزان دوم و سوم با هم و دانش‌آموزان چهارم، پنجم و ششم با هم بازی می‌کردند؛ البته دختران و پسران جداگانه بازی می‌کردند».

۵. تربیت‌بدنی تلفیقی: معلمان درباره تلفیق تربیت‌بدنی با سایر درس‌ها نظر مثبتی داشتند. آن‌ها گفتند که می‌توان حرکات یا مهارت‌های مختلف را متناسب با موضوع هر جلسه در درس‌های متفاوت تلفیق کرد. منظور از تلفیق تربیت‌بدنی ارتباط دادن و در هم

می‌کنند. خودم هم با آن‌ها بازی می‌کنم. خیلی خوشحال می‌شوند و به من هم خوش می‌گذرد. هرچند حق‌التدریس برایم در نظر نمی‌گیرند، همین که بچه‌ها خوشحال می‌شوند، راضی‌ام».

مقوله دوم اجرای برنامه درسی تربیت‌بدنی روش‌های اجرای برنامه درسی تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه شامل هفت مقوله فرعی است که عبارت‌اند از:

۱. اجرای بازی‌های بومی و محلی: بازی‌های بومی و محلی به بازی‌هایی اطلاق می‌شود که در منطقه یا محله خاصی اجرا شوند و می‌توانند همچون احیاکننده فرهنگ و آداب و رسوم گذشتگان نقش مؤثری در ارتقای شخصیت و هویت ملی داشته باشند و به‌سان منبعی مؤثر در توسعه و ترویج ورزش همگانی استفاده شوند [۲۷].

مصاحبه‌شونده (۱۲): «اهل این روستا نیستیم؛ اما روزهای اول با والدین بچه‌ها و بزرگ‌ترهای روستا درباره بازی‌های محلی تحقیق کردم. از بچه‌ها هم کمک گرفتم و تعدادی از بازی‌های محلی را یاد گرفتم؛ بازی‌هایی که ریشه در فرهنگ بومی آن‌ها دارد و مورد علاقه دانش‌آموزان هم هست. گاهی در زنگ ورزش بازی‌های محلی را اجرا می‌کنیم. دانش‌آموزان با شور و شوق زیادی بازی‌های محلی را انجام می‌دهند».

۲. روش تقلید و نمایش: یکی از روش‌های تدریس تربیت‌بدنی روش تقلید و نمایش است.

مصاحبه‌شونده (۲): «به دانش‌آموزان پایه اول و دوم می‌گویم: "۱۰ دقیقه نرمش کنید." قبلاً با آن‌ها کار کرده‌ام و می‌دانند چه حرکاتی انجام دهند. بعد از ده دقیقه متناسب با ویژگی‌های دوره اول ابتدایی و با استفاده از راهنمای معلم مهارتی خاص را در گوگل تحقیق می‌کنم و فیلم آن را بارگیری می‌کنم و روی گوشی خودم قرار می‌دهم و می‌گویم: "حالا به نمایش فیلم نگاه کنید. سپس در حیاط مدرسه آن مهارت را تقلید کنید." بعد خودم به آموزش پایه‌ای دیگر مشغول می‌شوم؛ البته هنگام تدریس از پنجره نگاه می‌کنم و آن‌ها را زیر نظر دارم. بعد از آموزش به حیاط می‌روم و از آن‌ها می‌خواهم حرکت را به‌طور صحیح انجام دهند».

۷. ترویج بازی‌های درون‌کلاسی: استفاده از بازی‌ها در آموزش می‌تواند پیشرفت‌های چشمگیری در نتایج آموزش ایجاد کند [۲۹]. استفاده از بازی‌های درون کلاسی از دیگر روش‌هایی بود که معلمان کلاس‌های چندپایه به‌سان روشی مناسب در زنگ تربیت‌بدنی و حتی تدریس درس‌های دیگر در موقعیت‌هایی که دانش‌آموزان نمی‌توانستند بیرون از کلاس در هوای آفتابی یا سرمای شدید فعالیت ورزشی داشته باشند، استفاده می‌کردند.

مصاحبه‌شونده (۱۱): «فروردین و اردیبهشت هوا بسیار گرم می‌شود و دانش‌آموزان نمی‌توانند در فضای باز ورزش کنند؛ پس مجبور می‌شوند در کلاس درس فعالیت داشته باشند. گاهی دانش‌آموزان چهار پایه دو گروه دختر و پسر می‌شوند و طناب‌کشی، دارت و... انجام می‌دهند. دانش‌آموزان دختر در یک گروه و دانش‌آموزان پسر در گروه دیگر دو طرف طناب را می‌گیرند و مسابقه می‌دهند. در این بازی همه پایه‌ها با هم شرکت می‌کنند. گاهی دانش‌آموزان یک پایه در اتاقی دیگر دارت بازی می‌کنند. روی تخته یک دایره می‌کشیم و بچه‌ها با کاغذ تیر درست می‌کنند و می‌زنند درون دایره یا تخته دارت را روی دیوار قرار می‌دهم و بازی می‌کنند. یک نفرشان نظارت می‌کند و من در اتاقی دیگر به پایه دیگری تدریس می‌کنم.»

مصاحبه‌شونده (۹): «در این روستا زمستان برف زیاد می‌بارد؛ به طوری که حیاط مدرسه پر از برف می‌شود و اغلب هوا سرد است. بچه‌ها نمی‌توانند بیرون بروند. زنگ تربیت‌بدنی در کلاس با فعالیتی ورزشی آن‌ها را سرگرم می‌کنم. برای مثال پرتاب توپ به سبد، لی‌لی‌بازی، بنشین و بلند شو و بچرخ. به هر کدام از بچه‌ها شماره‌ای می‌دهم؛ چون تعدادشان کم است؛ مثلاً وقتی شماره ۱ را صدا زدند، باید بلند شود، شماره ۲ بپرد، شماره ۳ بچرخد و... اگر کسی اشتباه کرد، می‌نشیند و نفر آخر برنده می‌شود.»

مقوله سوم: موانع تربیت‌بدنی. برنامه تربیت‌بدنی در مدارس ابتدایی باید همچون قسمت حیاتی از برنامه کامل

آمیختن محتوا و موضوع‌های درس تربیت‌بدنی با محتوا و موضوع‌های درس‌های دیگر در یک یا چندین پایه است. معلم با خلاقیت خود و تسلط بر محتوای درس‌های پایه‌های مختلف تربیت‌بدنی را با محتوای درس‌های دیگر تلفیق می‌کند. با تلفیق درس تربیت‌بدنی یادگیری عمیق‌تری صورت می‌گیرد و در زمان آموزش هم صرفه‌جویی می‌شود.

مصاحبه‌شونده (۱): «چون تعداد درس‌های هر جلسه زیاد است، تربیت‌بدنی را در دل بقیه درس‌ها آموزش می‌دهم؛ برای مثال برای تدریس مفهوم دوری و نزدیکی در درس ریاضیات پایه اول دانش‌آموزان را به بیرون از کلاس می‌برم و جایی دورتر از دانش‌آموزان مشخص می‌کنم. سپس از آن‌ها می‌خواهم به سرعت به طرف نقطه تعیین شده حرکت کنند، دست بزنند و سریع برگردند. ضمن نشان دادن دوری و نزدیکی در درس ریاضی سرعت در علوم و نرمش و دوومیدانی در تربیت‌بدنی را آموزش می‌دهم. تدریس تلفیقی فرصت‌هایی را برای دانش‌آموزان مهیا می‌کند تا دانش و مهارت‌هایی را کسب کنند که برای موفقیت آینده آن‌ها ضروری است.»

۶. اشاعه بازی‌های فردی و گروهی: در کلاس‌های چندپایه به دلیل کمبود امکانات، کافی نبودن تعداد دانش‌آموزان برای انجام بازی‌های گروهی و تفاوت جنسیت آنان بازی‌های فردی و گروهی محور کار قرار می‌گیرد.

مصاحبه‌شونده (۲۰): «کل دانش‌آموزان ۱۰ نفرند. پایه اول دو نفر و دوم یک نفر که همه دختر هستند؛ اما پایه چهارم ۴ نفر: دو دختر و دو پسر. در پایه پنجم هم دو پسر و یک دختر هستند. دو نفر اول چون سنشان پایین است، توپ پلاستیکی به آن‌ها می‌دهم و با هم وسطی بازی می‌کنند. گاهی خانه‌بازی و کارت‌بازی می‌کنند و گاهی بازی‌های کودکانه که خودشان دوست دارند، انجام می‌دهند. دختران پایه چهارم بدمیتون و بازی‌های محلی دونفری و دو پسر هم همین‌طور و دو پسر پنجم گاهی بدمیتون، گاهی شطرنج و گاهی هم بازی‌های محلی بازی می‌کنند.»

دهد؛ بلکه به آموزش درس‌های دیگر می‌پردازد. مصاحبه‌شونده (۲): «درس تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه به دلیل فشرده بودن حجم کار معلم، کمبود وقت، ترکیب نامناسب سن، جنسیت و تعداد دانش‌آموزان ذبح می‌شود؛ حتی از برنامه درسی حذف می‌شود. معلم اصلاً به این درس فکر نمی‌کند. خودم فقط برای اینکه کسی از اداره برای سرکشی می‌آید، در برنامه می‌گذارم. فقط گاهی طناب یا توپ فوتبال یا والیبال به بچه‌ها می‌دهم و خودم به گروه دیگری آموزش می‌دهم.»

۴. اختلاف سلیقه دانش‌آموزان:

مصاحبه‌شونده (۸): امسال سوم، پنجم و ششم داشتم. هروقت خواستند با هم بازی کنند، دعوایشان می‌شد. پسران و دختران روی توپ والیبال و گاهی هم روی حیاط مدرسه دعوا می‌کردند. وقتی دختران می‌خواستند والیبال بازی کنند، پسران هم می‌گفتند ما هم می‌خواهیم والیبال بازی کنیم. کلاً یک توپ فوتبال و یک توپ والیبال داریم. حیاط هم کوچک است. دختران به پسران می‌گویند شما پسر هستید. بروید بیرون مدرسه در زمین خاکی کنار مدرسه بازی کنید. پسران هم قبول نمی‌کنند. هر جلسه وقت زیادی برای قانع کردن آن‌ها هدر می‌دهم.

۵. طناب‌بازی صرف دختران: تربیت‌بدنی دختران محدود به طناب‌بازی نیست و مهارت‌ها و حرکات زیادی را در بر می‌گیرد؛ اما گفته‌های معلمان نشان داد که در روستاها تربیت‌بدنی دختران اغلب به طناب‌بازی محدود می‌شود.

مصاحبه‌شونده (۲۱): «یک مشکل این است که مدرسه کوچک است. حیاط ندارد بهتر از این است که بگویم حیاط دارد. نمی‌شود اینجا بازی کرد. مشکل دیگر این که تعداد بچه‌ها کم است. دختران فقط به طناب‌بازی علاقه‌مند هستند. می‌گویند در طناب‌بازی راحتیم. لذت می‌بریم. مسابقه می‌گذاریم بینیم چه کسی بیشتر طناب می‌زند. گاهی توی حیاط کوچک مدرسه و گاهی هم توی اتاقی که خالی است، طناب‌بازی

درسی مدرسه موردنظر قرار گیرد. نباید تصور کرد که تربیت‌بدنی درسی حاشیه‌ای یا ضمیمه است که به راحتی می‌توان آن را از برنامه مدرسه حذف کرد [۲۷].

۱. مهجور ماندن تربیت‌بدنی: معلمان کلاس‌های چندپایه این درس را در برنامه هفتگی قرار می‌دهند؛ اما از ساعت اختصاص داده شده به آن به آموزش سایر درس‌ها می‌پردازند.

مصاحبه‌شونده (۱۸): «دانش‌آموزان سه پایه در درس ریاضی و حتی فارسی مشکل دارند. دانش‌آموز پایه چهارم هنوز در حل ابتدایی‌ترین مسائل ریاضی ناتوان است. مجبورم شدم ساعت تدریس تربیت‌بدنی را به ریاضی و گاهی هم به فارسی اختصاص دهم. اگر این کار را نکنم، نمی‌رسم ریاضی را تمام کنم؛ چون دو ماه اول سال و قسم روی تدریس ریاضی پایه پایین‌تر بود. بیشتر درس‌هایی که عقب مانده دارم، می‌گذارم زنگ تربیت‌بدنی.»

۲. تعلیق آموزش تربیت‌بدنی دختران: گرچه معلمان مرد به دختران روستایی آموزش می‌دهند، اما اغلب آن‌ها تدریس به دختران به خصوص دختران پایه پنجم و ششم را کاری چالش‌انگیز و دردسرساز می‌دانند.

مصاحبه‌شونده (۱۳): «دانش‌آموز دختر پایه پنجم و ششم دارم. به سن بلوغ رسیده‌اند. نمی‌توانم به آن‌ها حرکات کششی و مهارت‌هایی را که با نرمش همراه هستند، آموزش دهم یا با آن‌ها تمرین کنم یا از آن‌ها بخواهم انجام دهند. روز اول از آن‌ها خواستم سر جای خود بالا و پایین بپرند و بدون؛ ولی سرشان را پایین انداختند. گفتم: "چرا حرکت نمی‌کنید؟" گفتند: "آقا معلم، خجالت می‌کشیم." بعد فهمیدم به خاطر شرایط جسمی‌شان جلوی من حرکت نکرده‌اند.»

۳. به حاشیه بردن تربیت‌بدنی: معلمان کلاس‌های چندپایه درس‌های دیگر به‌ویژه ریاضی، فارسی و علوم را به تربیت‌بدنی ترجیح می‌دهند. در درس تربیت‌بدنی دانش‌آموزان را به حال خود رها می‌کنند. آن‌ها هر بازی‌ای دلشان خواست، انجام می‌دهند و معلم نمی‌تواند بر کارشان نظارت کند یا به‌طور مستقیم به آن‌ها آموزش

می‌کنند.»

۶. انحصار تربیت‌بدنی پسران به فوتبال: معلمان اذعان کردند که دانش‌آموزان پسر علاقه شدیدی به فوتبال دارند. هرچند زمین مناسب ندارند، اما بازی در زمین خاکی هم به برای آن‌ها لذت‌بخش است.

مصاحبه‌شونده (۲۲): «پسرها کلاً عاشق فوتبال هستند. امسال توپ نیمه‌جانی داشتیم که به تکه‌سنگی کنار مدرسه خورد و سوراخ شد. توپی دیگر گرفتم که هر جلسه باوجود اینکه تعدادشان کم است، ولی می‌گویند: "فقط توپ فوتبال را بدهید، خودمان بازی می‌کنیم." البته با هم پنالتی می‌زنند، شوت می‌زنند و تمرین‌های مختلف انجام می‌دهند. من که وقت ندارم چیزی به آن‌ها بگویم. بازی تیم مورد علاقه‌شان را می‌بینند و حرکات بازیکنان مورد علاقه خود را تمرین می‌کنند.»

۷. حساسیت فرهنگی والدین: در برخی از روستاها ممکن است هنجارها و شیوه‌های فرهنگی‌ای وجود داشته باشد که از انواع خاصی از فعالیت‌های بدنی جلوگیری می‌کند. معلمان باید از این حساسیت‌های فرهنگی والدین آگاه باشند و متناسب با آن سازگار شوند؛ زیرا والدین تعصب خاصی روی دختران خود دارند و اجازه نمی‌دهند پسران و دختران در سنین پایین هم با یکدیگر بازی کنند و این کار را خلاف عرف و سنت‌های خود می‌دانند.

مصاحبه‌شونده (۱۶): «یک روز در کلاس داشتم به پایه اول درس می‌دادم. چون پایه چهارم و پنجم ورزش داشتند، به آن‌ها گفتم: "بروید حیاط مدرسه و فوتبال بازی کنید." به دو گروه تقسیم شدند. دو تا از دختران دروازه‌بان دو تیم و دو تایی دیگر هم دفاع بودند. پدر یکی از دانش‌آموزان از کنار مدرسه گذشت. چون دیوار حیاط کوتاه بود، دید که دختران و پسران دارند با هم بازی می‌کنند. با صدای بلند چند تا فحش آبدار نثار من کرد و دخترش را صدا زد و دستش را گرفت و برد خانه. فردای آن روز به اداره گزارش داد. حراست اداره آمد مدرسه و شکایت او را پیگیری کرد. گفتم:

"تعداد پسران و دختران کم است و نمی‌توانند بازی گروهی انجام دهند. خودشان گفتند: ما فامیل هستیم و با هم بازی می‌کنیم. من هم قبول کردم." از آن روز به بعد اجازه ندادم مختلط بازی کنند.»

۸. کمبود وقت: کمبود وقت مقوله پربسامدی بود که معلمان به آن اشاره کردند. مشارکت‌کنندگان اظهار داشتند که بزرگ‌ترین مشکل کلاس‌های چندپایه کمبود وقت است. معلمی که شش پایه دارد، علاوه‌بر انجام کارهای اداری و مدیریت مدرسه‌ای مستقل، هم‌زمان به دانش‌آموزان شش پایه آموزش می‌دهد. در چنین شرایطی کمبود وقت چالش بزرگی برای معلمان است.

مصاحبه‌شونده (۱۵): «سه پایه دارم. هر جلسه باید سه کتاب‌درسی را تدریس کنم. فرصت ندارم حتی چای بخورم، چه رسد به تدریس درس تربیت‌بدنی! گاهی یک جلسه به یک درس اختصاص دارد و دو پایه دیگر معطل می‌مانند؛ چون نمی‌رسم. وقت نمی‌کنم به تربیت‌بدنی حتی فکر کنم. بچه‌ها از پایه ضعیف‌اند. حتی وقت املا و انشا را هم به تدریس ریاضی اختصاص می‌دهم. باز هم نمی‌رسم.»

۹. ناهمگونی سنی و جنسی دانش‌آموزان: در کلاس چندپایه ترکیبی از سنین و جنسیت‌های متفاوت در یک کلاس حضور دارند که این خصیصه برگزاری کلاس تربیت‌بدنی را با مانع روبه‌رو می‌کند.

مصاحبه‌شونده (۱۷): «کلاس من هم پنج پایه است. پایه اول دو پسر، پایه دوم یک پسر و دو دختر، پایه چهارم سه دختر، پایه پنجم دو دختر و دو پسر و پایه ششم یک دختر و یک پسر. دختران پایه دوم نمی‌توانند با دختران پایه‌های بالاتر بازی کنند. بقیه ۵ نفرند. کل پسران هم ۶ نفرند که ۲ نفرشان پایه دوم هستند. با این تعداد چطور بازی کنند؟ پسران و دختران نمی‌توانند با هم بازی کنند. بچه ۷ساله چطور با بچه ۱۱ساله بازی کند؟»

۱۰. بی‌خوابی و بی‌رمقی دانش‌آموز: معلمان اظهار داشتند: «دانش‌آموز ناچار است برای ارتزاق خود و خانواده‌اش پایه‌پای والدین تلاش کند، بی‌خوابی بکشد،

وقت‌ها از آن‌ها استفاده نمی‌کنند و به فعالیت‌هایی که خودشان دوست دارند، می‌پردازند. تا حالا آموزش مستقیم تربیت‌بدنی نداشته‌ام.»

بحث و نتیجه‌گیری

تربیت‌بدنی آن جنبه از فرایند تعلیم و تربیت است که در آن هم تربیت بدن و هم تربیت از طریق بدن مطرح است. در میان درس‌هایی که در نظام آموزش و پرورش در برنامه درسی دانش‌آموزان در مقاطع مختلف گنجانده شده است، درس تربیت‌بدنی یکی از درس‌های اصلی است و یکی از ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت ساحت زیستی‌بدنی است. پژوهش حاضر با هدف تحلیل تجارب زیسته معلمان کلاس‌های چندپایه از سازماندهی، اجرا و موانع برنامه درسی تربیت‌بدنی بود. نتایج نشان داد تجربیات معلمان از آموزش تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه را می‌توان در سه مقوله اصلی (شکل ۲) و ۲۵ مقوله فرعی خلاصه کرد.

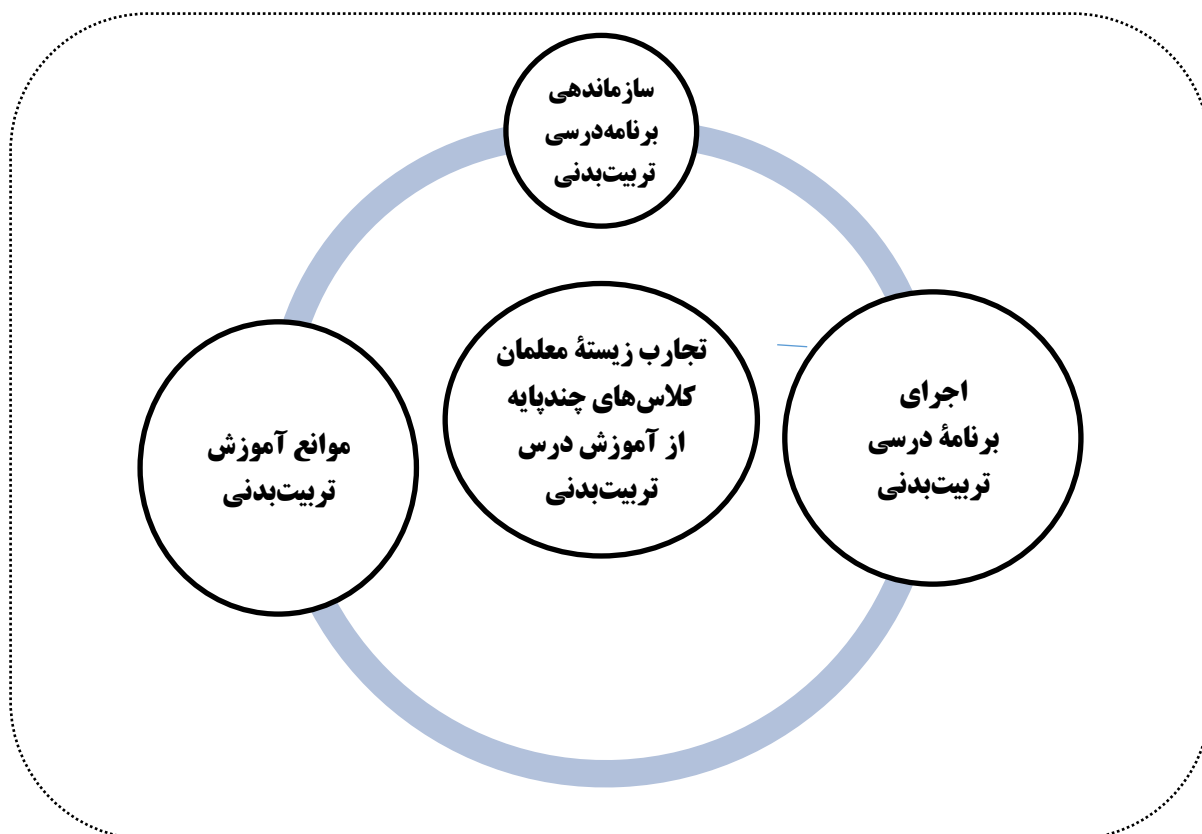
مقوله اول: سازماندهی در تربیت‌بدنی یعنی نظم و ترتیب دادن به امر آموزش [۳۰]. در کلاس‌های چندپایه کمبود وقت و وسایل و امکانات ورزشی به همراه ترکیب سنی و جنسی متفاوت دانش‌آموزان چالش‌هایی را برای معلم فراهم می‌آورد [۱۶] که ناگزیر است از روش‌های خاص و ابتکاری برای سازمان‌دهی برنامه درسی تربیت‌بدنی استفاده کند. این مقوله ناظر بر هشت زیرمقوله شامل تبادل تجربه، جمع ساعات تربیت‌بدنی، دونیمه کردن هر جلسه، ورزش صبحگاهی، اشاعه برنامه ورزشی تقویتی، یاریگری محلی و فوق برنامه ورزشی است. به زعم رزنتال و فیشر رزنتال (۲۰۰۴) روایت کردن یک تجربه ابزاری مناسب برای سهم کردن تجربه خود با دیگران به منزله نتیجه و فرایند است؛ به گونه‌ای که هم مخاطبان این تجربه و هم راوی بتوانند این تجارب را بازسازی کنند و در نتیجه فهمی مشترک از آن بیابند. در این راستا پژوهش‌های گذشته مانند اشتراک‌گذاری

ساعت پنج صبح از خواب بیدار شود، به گاو و گوسفندان آب و علوفه بدهد و بعد از ظهر تا پاسی از شب بیدار می‌ماند. صبح وقتی به مدرسه می‌آید، خسته از کار دیروز است؛ گویا کلاس درس محلی برای استراحت اوست. وقتی زنگ تربیت‌بدنی می‌رسد، فرصت را غنیمت می‌شمارد و گوشه‌ای می‌نشیند یا دراز می‌کشد. اظهارات مصاحبه‌شونده (۸) گویای این مطلب است: «در ساعت تربیت‌بدنی برخی از پسران تمایل چندانی به فعالیت ندارند. هر چند امکانات و وسایل ورزشی نداریم و مدرسه فاقد زمین فوتبال یا والیبال است، اما از انجام حرکات کششی هم دریغ می‌کنند؛ حتی حال و حوصله دویدن و نشستن ندارند. وقتی از آن‌ها پرسیدم: "چرا این قدر بی‌حال هستید؟" گفتند: "آقا دلش خوش است. چطور ورزش کنیم؟ صبح اول وقت که از خواب بیدار می‌شویم، تا هنگام خواب ورزش می‌کنیم. کلاً کار ما استراحت ندارد." فهمیدم که در خانه بیش از حد از آن‌ها کار می‌کشند.»

۱۱. دانش‌اندک معلمان: معلمان کلاس‌های چندپایه اظهار کردند: آموزش تربیت‌بدنی تخصصی است و ما دانش چندانی در این زمینه نداریم. دانش ما از تجربیات دوران مدرسه نشئت می‌گیرد و ممکن است با علم جدید همخوانی نداشته باشد. اظهارات مصاحبه‌شونده (۹) گویای این مطلب است: «وقتی زنگ ورزش می‌شود، هر کدام از دانش‌آموزان با توجه به علاقه‌ای که دارند، از ورزش‌های مختلف سؤال می‌پرسند؛ برای مثال درباره تکنیک‌هایی که بازیکنان مشهور از خود نشان می‌دهند، می‌پرسند و می‌گویند: "آقا، برای ما نشان بده!" ولی من نمی‌توانم یا از تیم‌های مختلف می‌پرسند که اطلاعاتی ندارم. مدرسه ما فقط یک توپ فوتبال و والیبال و چند تا طناب و یک دست بدمیتون دارد که همگی کهنه و از نفس افتاده‌اند. زنگ ورزش هر پایه که می‌شود، این‌ها را در اختیارشان قرار می‌دهم. چون مطلب خاصی درباره این‌ها (حتی بدمیتون) نمی‌دانم، به آن‌ها می‌گویم: "هر کدام را دوست دارید، بردارید و بروید بازی کنید" تا من پایه دیگری را تدریس کنم. ضمن اینکه خیلی

می‌توان آن‌ها را گروه‌بندی کرد. تعداد بیشتر دانش‌آموزان در درس ورزش مؤثر است و فعالیت‌های متنوع و بیشتری را می‌طلبد [۳۳] و سازماندهی درس را راحت‌تر می‌کند؛ زیرا سازماندهی ماهرانه کلاس و طراحی خردمندانه درس هدف‌دار بودن آموزش هر دوره و مفید بودن آن را تضمین می‌کند [۲۷].

روایت‌های حاصل از تجارب زیسته معلمان را در برنامه‌ای آموزشی مورد توجه قرار داده‌اند [۳۱]. اغلب کلاس‌های چندپایه جمعیت کمی دارند و در هر پایه تعداد دانش‌آموزان یک، دو یا سه نفر هستند و تعداد کمی بیش از سه نفرند که این امر سازماندهی زنگ تربیت‌بدنی را با چالش‌های زیادی روبه‌رو می‌کند [۳۲]؛ زیرا هرچه تعداد دانش‌آموزان بیشتر باشد، راحت‌تر

شکل ۲: تجارب زیسته معلمان کلاس‌های چندپایه از آموزش درس تربیت‌بدنی

جنسیت کودکان و نوجوانان نیز بستگی دارد [۱۲]. روش‌های اجرای برنامه‌دستی تربیت‌بدنی از پژوهش‌های مداوم هر معلم و ترکیب ایده‌های جدید ناشی می‌شود [۳۴]. معلمان کلاس‌های چندپایه با توجه به تجارب خود برای اجرای برنامه‌دستی تربیت‌بدنی روش‌هایی نظیر بازی‌های بومی و محلی، روش تقلید و نمایش، معلمیار هم‌پایه، معلمیار ناهم‌پایه، تربیت‌بدنی تلفیقی، اشاعه بازی‌های فردی و گروهی و ترویج بازی‌های درون‌کلاسی را خلق کردند. بازی‌های بومی و محلی و

مقوله دوم اجرای برنامه‌دستی تربیت‌بدنی است. حساسیت و اهمیت مرحله اجرا در برنامه‌دستی از آن روست که کلیه طرح‌ها و برنامه‌ها در صورتی موفق به ایجاد تغییرات مطلوب می‌شوند که در مرحله اجرایی با موفقیت پیاده شوند [۲۶]. بدین صورت اجرای برنامه‌دستی یکی از مسائل اساسی است که در کلاس‌های تربیت‌بدنی مطرح می‌شود [۳۴]؛ زیرا سن و جنسیت دانش‌آموزان نیز نقش تعیین‌کننده‌ای در اجرای برنامه‌دستی تربیت‌بدنی دارد [۲] و تجلی فعالیت حرکتی به

نزدیک هم قرار دارند، می‌توانند ساعات مشخصی برای آموزش تربیت‌بدنی ویژه دانش‌آموزان چهارم تا ششم به صورت ترکیبی اختصاص دهند. بدین صورت که با ایجاد فضاهای ورزشی در روستای مرکزی دانش‌آموزان پایه‌های اول تا سوم و چهارم تا ششم چند مدرسه گرد هم آیند و پسران در یک مدرسه و دختران در مدرسه دیگری به فعالیت‌های ورزشی اقدام نمایند. در اجرای تربیت‌بدنی دختران هم می‌توان از خانم‌های تحصیل‌کرده جامعه محلی با مجوز و نظارت آموزش و پرورش استفاده کرد. جدید بودن پژوهش یکی از محدودیت‌های آن است که این محدودیت خود زمینه پژوهش سایر پژوهشگران را فراهم می‌کند. نکته دیگر که درباره این پژوهش می‌توان مورد توجه قرار داد، این است که داده‌های این پژوهش از طریق مصاحبه با معلمان به دست آمده است و می‌توان با داده‌های دیگر مانند مصاحبه با دانش‌آموزان، مشاهده از کلاس درس معلمان و خودگزارشی و اجرای پرسش‌نامه به غنای یافته‌های پژوهش‌های بعدی افزود. پیشنهاد می‌شود محققان دیگر کیفیت آموزش تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه استان‌های دیگر را که پراکنده‌تری دارند، بررسی کنند.

این پژوهش با حمایت مالی شورای پژوهش‌های آموزش و پرورش استان قم به شماره قرارداد ۲۵۰۰/۲۲۸۷۹۳۷۷۰ انجام گرفته است.

منابع

۱. دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش. برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، مصوبه ۱۳۹۱. تهران: شورای عالی آموزش و پرورش با همکاری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۹۱.
2. Azimovna F. M. Educational importance of physical education, sports and health measures in higher educational institutions. In E- Conference Globe. 2021, May: 321-325.

تربیت‌بدنی رابطه تنگاتنگی با هم دارند. از آنجاکه بازی‌های محلی به دانش‌آموزان کمک کند تا با انواع شیوه‌های فرهنگی، آداب و رسوم و سنت‌ها آشنا شوند، می‌توان آن‌ها را در برنامه‌های تربیت‌بدنی قرار داد تا همچون ابزاری برای تشویق به ورزش‌بدنی، بهبود آمادگی جسمانی و آموزش مهارت‌های حرکتی اساسی استفاده شوند [۳۵].

مقوله سوم موانع آموزش تربیت‌بدنی است. اولین تجربیات رسمی تربیت‌بدنی کودکان در مدرسه ابتدایی اتفاق می‌افتد. در این سال‌های رشد تربیت‌بدنی را معمولاً معلمان کلاسی تدریس می‌کنند که دانش یا صلاحیت‌های تخصصی تربیت‌بدنی را ندارند [۳۶]. علاوه بر آن این درس در کلاس‌های چندپایه به طور مؤثر آموزش داده نمی‌شود؛ زیرا به گفته معلمان مهجور ماندن تربیت‌بدنی، تعلیق آموزش تربیت‌بدنی دختران، به حاشیه بردن تربیت‌بدنی، اختلاف سلیقه دانش‌آموزان، طناب‌بازی صرف دختران، انحصار تربیت‌بدنی پسران به فوتبال، حساسیت فرهنگی والدین، کمبود وقت، ناهمگونی سنی و جنسی و بی‌خوابی و بی‌رمقی دانش‌آموز موانع آموزش تربیت‌بدنی هستند که در پژوهش حاضر گزارش شدند. نتایج این پژوهش نشان داد چنانچه معلمان کلاس‌های چندپایه روش‌های به دست آمده از این پژوهش را به رسمیت بشناسند و اجرا کنند، می‌توانند تأثیری چشمگیر بر بهبود کیفیت آموزش در این کلاس‌ها داشته باشند.

با توجه به یافته‌های این تحقیق معلمان کلاس‌های چندپایه به دلیل کمبود وقت، تنوع درس‌ها و پایه‌ها و چالش‌های دیگر فرصت لازم برای آموزش مستقل درس تربیت‌بدنی در برنامه هفتگی همه پایه‌ها را ندارند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود در روستاهای مرکزی که هرکدام در مرکز چندین روستا قرار دارند، زمین فوتبال، والیبال و دیگر فضاها و امکانات لازم را فراهم نموده، به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که معلمان هرکدام از روستاها بتوانند جهت آموزش تربیت‌بدنی از این فضاها و امکانات استفاده کنند. بدین صورت روستاهایی که

12. Siddikov F. Z. Improving physical fitness of children of Primary school age based on increasing activity. *Journal of Agriculture & Horticulture*. 2023; 3(4): 5-7.
13. مهراجی محبوبه، غفوری فرزاد، کشکر سارا، جوادی پور محمد. ارائه مدل بهبود نوآوری آموزشی معلمان تربیت‌بدنی با استفاده از روش DEMATEL. مدیریت ورزشی، ۱۴۰۲؛ ۱۵(۲): ۱۹۷-۲۱۰.
14. Sulz L. D, Gleddie D. L, Urbanski W, Humbert M. L. Improving school sport: teacher-coach and athletic director perspectives and experiences. *Sport in Society*. 2021; 24(9): 1554-1573.
15. Tsangaridou, N. Early childhood teachers' views about teaching physical education: challenges and recommendations. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2017; 22(3): 283-300.
16. مرتضوی‌زاده، سیدحسین‌الله. مدیریت و برنامه‌ریزی کلاس‌های چندپایه. تهران: کورش چاپ، ۱۳۹۸.
17. Morgan P. J, Hansen V. Classroom teachers' perceptions of the impact of barriers to teaching physical education on the quality of physical education programs. *Research quarterly for exercise and sport*. 2008; 79(4): 506-516.
18. رضوی محمدحسین، روحانی زهرا، قنبری فیروزآبادی علی‌رضا. تحلیلی بر عوامل مؤثر در ارتقای جایگاه درس تربیت‌بدنی در مدارس. پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۱۳۹۲؛ ۱۰(۱۹): ۶۹-۸۰.
19. محمدی مهرداد، صداقتی سعید، ملک‌زاده رضا. توصیف موانع و مشکلات برنامه‌های تربیت‌بدنی از دیدگاه کارشناسان آموزش و پرورش ایران. چهارمین همایش ملی دستاوردهای جدید در علوم ورزشی، گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان، ۱۳۹۵.
20. Allan G, Ndungu B. W, Emily B. J. Challenges faced by principals in implementing physical education in public secondary schools in Githunguri District. *Research on Humanities and Social Sciences*. 2015; 5(6): 104-111.
3. Akramovich T. A, Nazirjonovich K. Z. Improvement of physical education in the system of higher education. *ОБРАЗОВАНИЕ*. 2023; 18(1): 10-14.
۴. قنبری هادی، شتاب بوشهری ناهید، شفیع‌نیا پروانه، مهرعلی‌زاده یدالله. آسیب‌شناسی تربیت‌بدنی و ورزش مدارس با استفاده از مدل سه‌شاخگی. پژوهش در ورزش. ۱۳۹۷؛ ۱۵(۶): ۱۳۹-۱۶۰.
۵. جوادی‌پور، محمد. طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه‌دستی تربیت‌بدنی در مدارس ابتدایی ایران. رساله چاپ‌نشده دکتری. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تربیت‌معلم، تهران، ۱۳۸۵.
6. D'Isanto T. State of art and didactics opportunities of physical education teaching in primary school. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019; 19: 1759-1762.
7. Aizawa K, Orr M, Inoue Y, Nagazumi J, Yoshida, M. Leveraging sport events for sustainable sport participation: How schools contribute to sport development through events. *European Sport Management Quarterly*. 2021: 1-21.
8. D'Elia F. Teachers' perspectives about contents and learning aim of physical education in Italian primary school. 2020.
9. Doña A.M. La educación física chilena en educación básica: Una caracterización crítica. *J. Lat. Am. Socio-Cult. Stud. Sport*. 2018; 9: 65-78.
10. Liu C, Dong C, Li X, Huang H, Wang Q. Analysis of Physical Education Classroom Teaching after Implementation of the Chinese Health Physical Education Curriculum Model: A Video-Based Assessment. *Behavioral Sciences*. 2023; 13(3): 251.
11. Aksović N, Bjelica B, Jovanović L, Milanović L, Zelenović M. Teaching methods in teaching physical education. *Italian Journal of Sports Rehabilitation and Posturology*. 2021; 10(24): 2452-2464.

۳۰. آذریانی احمد، افشار منصور. روش‌ها و فنون تدریس تربیت‌بدنی. تهران: آبیژ، ۱۴۰۰.
۳۱. کاووسی طهماسب، عباسی عفت، عطاران محمد، حسینی‌خواه علی. کاربست هم‌رسانی تجربه زیسته معلمان در قالب اتوبیوگرافی از طریق شبکه‌های اجتماعی برای آموزش همکاران، ۱۴۰۰؛ ۴(۱۴۸): ۹۹-۱۱۸.
32. Mortazavizadeh S. H, Nili M. R, Isfahani A. R. N, Hassani M. Teachers' Lived Experiences about Teaching-Learning Process in Multi-Grade Classes. *Journal of Education and Learning*. 2017; 6(4): 354-363.
33. Shareefa, M. Using differentiated instruction in multigrade classes: A case of a small school. *Asia Pacific Journal of Education*. 2021; 41(1): 167-181.
34. Baxtiyorovich S. B. Approach to Teaching Physical Training. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*. 2023; 2(4): 60-66.
35. Draovitch P, Patel S, Marrone W, Grundstein M. J, Grant R, Virgile A, Jones K. The return-to-sport clearance continuum is a novel approach toward return to sport and performance for the professional athlete. *Arthroscopy, Sports Medicine, and Rehabilitation*. 2022; 4(1): e93-e101.
36. Pangrazi R. P, Beighle A. Dynamic physical education for elementary school children. *Human Kinetics Publishers*; 2019.
21. Lu C, De Lisio A. Specifics for generalists: Teaching elementary physical education. *International Electronic Journal of Elementary Education*. 2009; 1(3): 170-187.
۲۲. ادیب حاج‌باقری محسن، پرویزی سرور، صلصالی مهوش. روش‌های تحقیق کیفی. تهران: نشر بشری، ۱۳۹۴.
23. Wirihana L, Welch A, Williamson M, Christensen M, Bakon S, Craft J. Using Colaizzi's method of data analysis to explore the experiences of nurse academics teaching on satellite campuses. *Nurse Researcher (2014+)*. 2018; 25(4): 30.
۲۴. کرسول جان، کلارک پلانو. روش‌های پژوهش ترکیبی. ترجمه علی‌رضا کیامنش و جاوید سرایی. تهران: آبیژ، ۱۳۹۰.
۲۵. سیف، علی‌اکبر. روان‌شناسی پرورشی نوین. تهران: آگاه، ۱۳۹۲.
۲۶. فتحی واجارگاه، کورش. اصول و مفاهیم برنامه‌ریزی درسی. تهران: علم استادان، ۱۴۰۰.
۲۷. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. راهنمای معلم تربیت‌بدنی دوره ابتدایی. تهران: شرکت افست، ۱۳۹۶.
28. Cornish, L. Reaching EFA through multi-grade teaching: Issues, contexts and practices. *Kardoorair Press*; 2006.
29. Kula, S. S. Mind games with the views of classroom teachers. *International Journal of Research in Education and Science*. 2021; 7(3): 747-766.